

Öppna jämförelser

Folkhälsan i Blekinge

Den första rapporten om Öppna jämförelser inom folkhälsoområdet presenteras idag. Av rapporten framgår att hälsoläget i Sverige överlag är mycket gott. I en internationell jämförelse hävdar sig Sverige mycket bra.

Med utgångspunkt från den nationella öppna jämförelsen sammanfattas här folkhälsoläget i Blekinge. Jämförelsen utgår från 21 indikatorer uppdelade på levnadsvillkor, levnadsvanor och hälsoeffekter. Det är uppgifter hämtade från registerdata och enkätdata som samlats in på nationell nivå av Socialstyrelsen, Statistiska centralbyrån, Smittskyddsinstitutet och Statens Folkhälsoinstitut.

Socialstyrelsen publicerade den första folkhälsorapporten 1987 och rapporten visade att det fanns stora sociala skillnader i hälsa. Sedan dess har befolkningen som helhet fått bättre folkhälsa, men de stora sociala skillnaderna kvarstår och i vissa avseenden ökat. För de bäst ställda grupperna i samhället har folkhälsoutvecklingen varit mycket gynnsam.

I jämförelse med riket presenteras folkhälsan i Blekinge med följande:

LEVNADSVILLKOR

Socialt deltagande

Att delta i socialt sammanhang ger goda hälsoeffekter. Studier har visat att socialt deltagande, bland annat genom olika kulturupplevelser, verkar kunna påverka hjärnan och öka motståndet mot sjukdomar som cancer och infektioner.

Män redovisar i allmänhet lägre socialt deltagande än kvinnor.

Blekinges kvinnor (18-80 år) har det lägsta sociala deltagandet i riket. 24% av kvinnorna uppger lågt deltagande jämfört med 17,7 % för riket. Även männen i Blekinge har lågt socialt deltagande. Denna bild, både för kvinnor och män, förstärks när vi granskar det sociala deltagandet med utgångspunkt från utbildningsnivå. Ju lägre utbildning desto sämre socialt deltagande. De som har eftergymnasial utbildning har ett större socialt deltagande.

Socialt stöd - tillit till andra

Tillit till andra människor är en viktig dimension i det sociala kapitalet. Kvinnor har större tillit till andra än vad män har.

Kvinnorna i Blekinge har lägre tillit till andra än riket i genomsnitt. Kvinnorna i Blekinge har t.o.m. sämre tillit till andra än vad männen har. Männen i länet har å andra sidan en förbållandevis god tillit till andra. Med längre utbildning följer också större tillit.

LANDSTINGET BLEKINGE

Trygg miljö

Tryggheten i närområdet/bostadsområdet har stor betydelse för både trivseln och hälsan. Att känna trygghet i sin närmiljö ger förutsättningar för att själv kunna välja var man vill vistas, t.ex. promenader, utan känna rädsla för brott.

Kvinnor är betydligt mera oroliga att gå ensamma än män.

Kvinnorna i Blekinge avstår i större utsträckning att gå ut ensam än kvinnor i genomsnitt i landet. De blekingska männen är inte mera rädda än männen i riket i genomsnitt.

Behörighet till gymnasieskolan

Personer med lång utbildning har oftare bättre hälsa än personer med kort utbildning.

Resultaten visar att behörigheten till gymnasieskolan varierar mellan kommunerna i landet. Det är flera flickor än pojkar som har behörighet.

Blekinges kommuner befinner sig på riksgenomsnittet. Undantag är Olofström som har högre andel än genomsnittet.

LEVNADSVANOR

Fysisk aktivitet

Kroppen fungerar bäst när den är regelbundet aktiv. Den allt mera stillasittande tillvaron utgör en stor riskfaktor och ett hot mot en god folkhälsa.

Män är mera fysiskt aktiva än kvinnor.

Andelen fysiskt aktiva minst 30 minuter per dag är i Blekinge lägre än riksgenomsnittet. I Blekinge är Ronneby kommun den mest fysiskt aktiva kommunen med ett värde över riksgenomsnittet. Karlskrona, Karlsbarn och Olofström befinner sig under snittet. Sölvesborg har ett genomsnittligt värde. Det är påtagligt att kvinnor i länet med längre utbildning är mera fysiskt aktiva än de med lägre utbildning.

Matvanor - frukt och grönt

En väl sammansatt och näringsriktig kost främjar hälsan. Hjärtsjukdomar, högt blodtryck och vissa typer av cancersjukdomar är exempel på sjukdomar och tillstånd som förknippas med lågt intag av frukt och grönt.

En högre andel kvinnor än män äter frukt och grönt minst fem gånger per dag. Det finns också en skillnad på utbildningsnivå så att en högre andel av kvinnor med lång utbildning anger frukt- och grönsakskonsumtion än kvinnor med kort utbildning. Skillnaden avseende utbildningen är inte lika tydlig bland männen.

Konsumtionen av frukt och grönt i Blekinge bedöms ligga på ett riksgenomsnitt. Kvinnorna i Blekinge med lång utbildning har en avsevärt större konsumtion av frukt och grönt jämfört med lågutbildade. Denna avvikelse är den största i riket.

Rökvanor

Rökning är den enskilt största riskfaktorn för sjukdom och förtida död i västvärlden idag. I Sverige avlider ungefär 7000 personer årligen i sjukdomar relaterade till rökning. Andelen rökande kvinnor är högre än andelen rökande män. Andelen dagligrökande är högre bland personer med kort utbildning än bland dem med lång utbildning.

Blekinge har en hög andel dagligrökande. Andelen är väsentligt högre än riksgenomsnittet både för kvinnor och män.

LANDSTINGET BLEKINGE

Rökande - blivande mammor

Mammans rökfrihet under graviditet och spädbarnstid ger barnet bra förutsättningar för en god och hälsosam uppväxt. Rökning under graviditeten ökar risken för dålig fostertillväxt och därigenom också sannolikt risken för ökad sjuklighet i framtiden.

Andelen rökande blivande mammor varierar i riket mellan 4 och 9 procent på länsnivå.

8,2 procent av de blivande mammorna i Blekinge röker. Riksgenomsnittet är 7,5 procent.

Riskabla alkoholvanor

Omfattande alkoholkonsumtion återfinns bland de fem största riskfaktorerna för förlorade friska levnadsår, enligt WHO:s beräkningar. Under de senaste 10 åren har den uppskattade totala alkoholkonsumtionen i Sverige ökat med drygt 30 procent och mellan 5 och 10 procent av befolkningen beräknas vara alkoholberoende. Den självskattade alkoholkonsumtionen har mätts och resultaten visar att andelen personer med riskfylld alkoholkonsumtion varierar mellan 5 och 22 procent i länen. Män anger en högre andel än kvinnor. Riksgenomsnittet för kvinnor är 9,9 procent och för män 17,1 procent.

De riskabla alkoholvanorna är lägre än genomsnittet för kvinnor i Blekinge. Männens vanor bedöms ligga på riksnivån. Karlskrona kommun redovisar en högre nivå än riket i genomsnitt och Sölvesborg en lägre nivå. För män med kort utbildning är andelen med riskabla alkoholvanor den högsta i riket (22 procent)

HÄLSOEFFEKTER

Självskattat allmänt hälsotillstånd

Frågor om självskattad hälsa har sedan länge använts för att mäta befolkningens hälsa. Studier har visat att personer som anger en god självskattad hälsa lever längre än personer som anger att de har dålig hälsa. Resultaten i jämförelsen visar på skillnader i självskattat hälsotillstånd och män anger bättre hälsa än kvinnor. Andelen personer med bra/gott allmänt hälsotillstånd finns i många fall i högre grad bland dem med lång utbildning jämfört med dem med kort utbildning.

Rent allmänt är skillnaderna i riket inte så stora. Blekinge redovisar ett sämre uppskattat allmäntillstånd än riket i genomsnitt, både för kvinnor och män. Denna bild förstärks när vi granskar utbildningsbakgrund. Det är en påtaglig skillnad i Blekinge mellan låg- och högutbildade och deras upplevelser av sin hälsa. Samtliga kommuner i länet redovisar en lägre andel med god fysisk hälsa.

Psykiskt välbefinnande

Psykisk ohälsa är ett begrepp som innefattar en rad olika aspekter av psykiska problem. Det gäller allt från problem som trötthet, oro och ångest till depression och sjukdomar som schizofreni. Mellan 20 och 40 procent av Sveriges befolkning anger att de lider av olika grad av psykisk ohälsa. Särskilt unga kvinnor är drabbade.

Den öppna jämförelsen visar att i drygt hälften av länen är andelen kvinnor som anger psykiskt välbefinnande högre än andelen män med nedsatt psykiskt välbefinnande.

Blekinges kvinnor anger ett något bättre välbefinnande än riket i genomsnitt (19 jämfört med 20,5 procent).

Männen mår som riket i genomsnitt.

LANDSTINGET BLEKINGE

Medellivslängd

Medellivslängden har i Sverige ökat med 25 år sedan i början av 1900-talet. Den förväntade livslängden var då 57 år för flickor och 55 år för pojkar. Enligt Statistiska centralbyrån kommer en flicka som föddes år 2008 att leva i 83,1 år och en pojke i 79,1 år.

Den öppna jämförelsen visar att kvinnor har högre medellivslängd än män i alla landsting. Personer med lång utbildning har högre medellivslängd än personer med kort utbildning, detta gäller både kvinnor och män.

För Blekinge är medellivslängden 83,3 år för kvinnor och 79,2 år för män.

Hälsopolitiskt åtgärdbar dödlighet

Hälsopolitiskt åtgärdbar dödlighet avser diagnoser och dödsorsaker som anses möjliga att kunna påverka med bredare hälsopolitiska insatser, även om måttet till viss del speglar exponeringar relativt långt bakåt i tiden. De diagnoser och dödsorsaker som ingår i indikatorn är lungcancer, cancer i matstrupe, levercirros och motorfordonsolyckor. Det faktiska antalet hälsopolitiskt åtgärdbara dödsfall var 12 420 sammantaget för åren 2004 - 2007, varav 4 950 kvinnor och 7 470 män. Resultaten visar att männen dör av de sjukdomar som ingår i måttet i högre grad än kvinnor. För kvinnor är riksgenomsnittet 28,2 avlidna per 100 000 och för män 44,4.

För Blekinge är motsvarande siffror 25,5 för kvinnor och 44,1 för män

Hjärtinfarkt

Hjärt- och kärlsjukdomarna är fortfarande ett av de största folkhälsoproblemen i Sverige, även om dödligheten minskat kraftigt under de senaste åren. År 2005 utgjorde hjärt- kärlsjukdomar 42 procent av alla dödsorsaker bland både män och kvinnor i landet. Data för indikatorn akut hjärtinfarkt baseras på Socialstyrelsens register över patienter i slutenvård och dödsorsaksregistret. Indikatorn är beräknad som antal attacker per 100.000 invånare 20 år och äldre, åldersstandardiserade värden, 2002 - 2006.

Resultaten visar i riskgenomsnitt 414,9 attacker per 100 000 individer 20 år och äldre för kvinnor och 802,4 för män.

För Blekinge är motsvarande antal 415,9 för kvinnor och 809,6 för män.

Lungcancer

Enligt Folkhälsorapport 2009 röker knappt en miljon personer i Sverige varje dag. Rökning är vanligare bland kvinnor än bland män. Mellan 80 och 90 procent av alla lungcancerfall orsakas av rökning.

Data för lungcancer baseras på Socialstyrelsens cancerregister och beskriver insjuknande per 10 000 kvinnor respektive män. Resultaten visar att män fortfarande drabbas av lungcancer i högre grad än kvinnor. Riksgenomsnitt 3,1 insjuknad kvinna jämfört med 3,8 insjuknad man.

Blekinge ligger över riksgenomsnittet med 3,6 insjuknad kvinna och 4,6 insjuknad man.

LANDSTINGET BLEKINGE

Skador bland barn

Antalet dödsfall bland barn orsakade av olyckor har minskat kraftigt under de senaste 30 - 40 åren, men ungefär 10 procent av alla barn uppsöker årligen en akutmottagning på grund av en skada till följd av en olycka.

Resultaten hämtade från Socialstyrelsens register visar att pojkar skadar sig i högre utsträckning än flickor. Det finns också stora skillnader mellan landstingen. *Blekinge uppger mycket låga skador för flickor och under riksgenomsnittet för pojkar.*

Fallskador bland personer 65 år och äldre

Fallolyckor är den vanligaste olycksorsaken i Sverige och äldre personer är speciellt drabbade. Trots att gruppen 65 år och äldre endast utgör 17 procent av befolkningen, drabbar nästan två tredjedelar av alla dödsolyckor denna grupp. Fem gånger fler hamnar på sjukhus efter fallolyckor än efter trafikolyckor. Resultaten visar att det finns stora skillnader mellan kommunerna med betydligt fler äldre som vårdas på grund av fallolyckor i norra Sverige. Kvinnor skadar sig betydligt oftare än män.

I Blekinge är det förhållandevis mycket få äldre män som drabbas av fallolyckor. Även kvinnorna drabbas i mindre omfattning än riket i genomsnitt. Samtliga kommuner i Blekinge visar på goda siffror vad gäller fallskador.

Tonårsaborter

I takt med att medelåldern för förstföderskor har stigit har också andelen tonåringar som avslutat graviditeten med abort ökat. Tonårsaborterna minskade under första halvan av 1990 -talet med ökade under andra halvan och har under 2000-talet legat på en i stort sätt oförändrad nivå.

Resultaten visar att det finns stora skillnader mellan länen.

Antalet aborter bland kvinnor 19 år eller yngre per 1000 kvinnor år 2008 visar att Blekinge har det tredje lägsta antalet i riket, 19,2 jämfört med 24,3 för riket.

Klamydia

Klamydia är den idag i särklass vanligaste könssjukdomen bland de anmälningspliktiga sexuellt överförbara sjukdomarna. 1989 rapporterades 29 000 fall. Sedan andra halvan av 1990-talet har klamydian ökat och år 2007 rapporterades 42 000 fall.

Resultaten visar på en högre förekomst bland kvinnor. Sjukdomen kan vara svårare att upptäcka bland män, vilket kan innebära att fler män är drabbade än vad som syns i statistiken.

För Blekinges del rapporteras ett antal, både för kvinnor och män, som ligger, något över riksgenomsnittet.

Fetma

Viktgränser för under- respektive övervikt och fetma har definierats genom s.k.

kroppsmasseindex (en relation mellan längd och vikt). Ett index över 30 klassas som sjukdomen fetma. Högt index (BMI) utgör en riskfaktor för att drabbas av ett flertal olika sjukdomar och symptom, till exempel smärta och värk, typ 2-diabetes, högt blodtryck, höga blodfetter, hjärtsjukdomar och vissa cancerformer, bland annat tjocktarmscancer.

LANDSTINGET BLEKINGE

Andelen med fetma för riket uppgår för kvinnor till 12,7 procent och för män till 12,0 procent. För Blekinge är motsvarande siffror 12,5 för kvinnor och 7,3 för män. De blekingska männen ligger bäst till i landet vad gäller fetma. Både i riket och Blekinge finns ett samband mellan utbildningsbakgrund och fetma.

Tandhälsa

Det finns idag ingen samlad bild om tandhälsan hos den vuxna befolkningen i Sverige. Enkätundersökningar visar att ungefär 13 procent av den vuxna befolkningen, något fler män än kvinnor, inte har besökt tandvård under de senaste två åren.

Genom enkätundersökningar har den självskattade tandhälsan kunnat mätas. 74,6 procent av kvinnorna i riket uppger att de har god tandhälsa. För männen är motsvarande siffra 69,8 procent.

Männen i Blekinge har bättre tandhälsa än kvinnorna. Männen har en tandhälsa som är bättre än riksgenomsnittet. I gruppen med lägre utbildning ligger männen i länet i topp. Kvinnornas tandhälsa ligger något under riksnivån. Generellt finns ett samband mellan högre utbildningsnivå och bättre tandhälsa.

SAMMANFATTNING

En sammanfattande bild över folkhälsan i Blekinge visar i jämförelse med riket:

Positivt

- Bättre psykiskt välbefinnande
- Mindre riskabla alkoholvanor
- Bättre hälsopolitisk åtgärdbar dödlighet
- Behörigheten till gymnasieskolan är hög i Olofström
- Mycket lågt antal skador bland flickor
- Få äldre drabbas av fallolyckor
- Lågt antal tonårsaborter
- Männen är mindre feta
- Männen har god tandhälsa

Negativt

- Lågt socialt deltagande bland kvinnor
- Kvinnorna har lägre tillit till andra
- Kvinnorna avstår i större utsträckning att gå ut ensamma
- Lägre fysisk aktivitet
- Hög andel dagligrökare
- Sämre allmänt hälsotillstånd
- Större risk för lungcancer

Thomas Gustafson
Folkhälsostrateg